Kirjallinen asiantuntijalausunto eduskunnan valtiovarainkunnan sivistys- ja tiedejaostolle
Asia: VNS 2/2024 vp Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2025-2028
Teema: OKM:n hallinnonalan valtionavustussäästöt. Kuinka säästöjä olisi mahdollista kohdentaa haittoja minimoiden.

Tausta

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaosto on pyytänyt valtion nuorisoneuvostolta kirjallista asiantuntijalausuntoa valtioneuvoston selonteosta julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2025-2028 (VNS 2/2024 vp). Lausuntoa pyydetään OKM:n hallinnonalan valtionavustussäästöistä, kuinka säästöjä olisi mahdollista kohdentaa haittoja minimoiden.

Yleistä

Nuorten hyvinvointiin liittyvät kysymykset aiheuttavat huolta laajasti yhteiskunnallisella tasolla. Viime vuosina nuorten tilannetta on haastanut pitkään jatkunut epävarmuus ja ennakoimattomat muutokset. Globaalisti heikentynyt turvallisuustilanne ja ilmastoon liittyvät kysymykset aiheuttavat huolta nuorissa ja vaikuttaa heidän jaksamiseensa.

Nuorisotyö yhteisöllisyyden edistäjänä

Nuorisotyöllä on merkittävä yhteiskunnallinen rooli olla edistämässä nuorten kasvua, itsenäistymistä ja yhteiskunnallista osallisuutta. Nuorisotyö asettaa ainoana toimintona ja palveluna nuoren tarpeineen keskiöön. Nuorisotyön keskeisinä tavoitteina nähdään myös osallisuuden vahvistaminen, oppimisen ja kaverisuhteiden edistäminen[1], jotka osaltaan vähentävät nuorten kokemaa yksinäisyyttä ja lisäävät hyvinvointia. Nuorisotyö tarjoaa nuorille mielekästä vapaa-ajan tekemistä, harrastusmahdollisuuksia sekä yhteisön, johon kuulua.

OKM:n nuorisotyön budjetista valtionavustuksin tuettava järjestölähtöinen nuorisotyö on keskeinen osa nuorisotoimialaa. Nuorisotyöhön kohdistuvat avustusleikkaukset osuvat suurelta osin kansalaisyhteiskunnan toimintaan, jossa tuotetaan kustannustehokkaasti palveluita, toimintaa ja tukea laajalle joukolle nuoria esimerkiksi vapaaehtoistoiminnan avulla.

Hallitusohjelmassa tunnistetaan harrastamisen merkitys lasten ja nuorten hyvinvoinnille ja halutaan panostaa harrastusten saavutettavuuteen. Nuorisotyön valtionavustusten leikkaukset kuitenkin heikentävät harrastuksia tarjoavien järjestöjen toimintaedellytyksiä vähentämällä niiden rahoitusta. Harrastukset ja yhteisöllisyys tukevat nuorten henkistä ja fyysistä hyvinvointia, sosiaalisten suhteiden muodostumista ja kiinnittymistä yhteiskuntaan.

[1] Nuorisolaki 2016/ 1285; Kiilakoski, T. & Kauppinen, E. 2021. Oppiminen nuorisotyössä. Kiistanalainen käsite käytännössä.

Yksinäisyys on yhä kasvava ongelma yhteiskunnassamme ja yksi syrjäytymisen ilmenemismuodoista. Esimerkiksi kulttuuriharrastusten vaikutuksia selvitettäessä 94 % vastaajista kertoo löytäneensä uusia kavereita harrastamisen myötä[2].

Valtion nuorisoneuvosto kantaa huolta siitä, että jos tästä tärkeästä järjestölähtöisestä matalan kynnyksen toiminnasta leikataan, tullaan samalla heikentäneeksi kohtaamisen mahdollisuuksia nuorten arjessa sekä lisätään eriarvoisuutta nuorten vapaa-ajanviettotapojen välillä.

Valtionhallinnon leikkaukset OKM:n hallinnonalalla

Valtion nuorisoneuvosto näkee erityisen hyvänä asiana koulu- ja oppilaitosnuorisotyön rahoituksen vakiintumisen ja sitä kautta matalan kynnyksen tuen turvaamisen kouluissa ja oppilaitoksissa.

Valtion nuorisoneuvosto näkee kuitenkin ristiriitaisena hallituksen hallitusohjelmakirjaukset sekä nyt talousarvioon esitetyt toimet. Valtion nuorisoneuvosto on huolissaan siitä, että valtionavustuksien leikkauksella tullaan heikentämään kansalaisjärjestöjen toimintakykyä sekä niiden toimintoja nuorille ja nuorten kanssa toimiville.

Valtionavustuksilla tuetaan myös erilaisia nuorisoalan kehittämistoimintoja, kuten osaamiskeskuksia ja tutkimushankkeita. Näihin kohdistuvien määrärahojen leikkaaminen vaikuttaa merkittävästi alan osaamisen kehittämiseen ja uusien, ajassa kiinni olevien toimintojen, kehittymiseen.

Valtion nuorisoneuvosto toivoo kohtuullisuutta nuorisoalaan kohdistuville valtionavustusten leikkauksille. Valtion nuorisoneuvosto vaatii hallitusta toteuttamaan leikkausten vaikutustenarvioinnit nuorten elämään, kansalaisyhteiskuntaan ja vapaaehtoistoimintaan. Lisäksi tulee tehdä selvitys leikkausten vaikutuksista nuorten syrjäytymiseen sekä tämän vaikutuksesta valtion talouteen.

Helsingissä 17.05.2024

Valtion nuorisoneuvoston puolesta,

Jenni Palomäki
vs. pääsihteeri

[2] Kulttuuriharrastamisen koetut vaikutukset 2022